

gedeelte, dat vrij overvloedig geïllustreerd is. Bij de behandeling van den bouw der vlinders en hun eerste toestanden zijn een aantal figuren overgenomen uit het werk van Kusnezov¹⁾, een van de beste en rijkst geïllustreerde publicaties over vlinderanatomie, waarvan het meer dan jammer is, dat de geheele tekst Russisch is zonder een enkel résumé in een der drie moderne talen.

Het systematische gedeelte is gedeeltelijk verzorgd door Nordström, die de *Agrotidae* en *Geometridae* bewerkte, en gedeeltelijk door Wahlgren, die de overige families der *Macrolepidoptera* voor zijn rekening nam. Bijzondere zorg is hierbij besteed aan de beschrijvingen van de eieren en poppen, die in de meeste handboeken nogal stiefmoederlijk behandeld worden. Natuurlijk is daarbij dankbaar gebruik gemaakt van de vele gegevens, die in de literatuur over deze onderwerpen te vinden zijn, in de eerste plaats wel van de eibescrijvingen van J. Peyron (Zur Morphologie der skandinavischen Schmetterlingseier, 1909) en van de vele uitvoerige popbeschrijvingen en -afbeeldingen van D. Ljungdahl in verschillende jaargangen van het Entomologisk Tidskrift.

Bijzondere aandacht verdienen de tabellen voor het determineeren der rupsen. Wel zijn we nog niet zoo ver, dat van elke rups de soort te bepalen is, maar de Zweden zijn toch al een heel stuk op weg met de in hun land voorkomende soorten. Dergelijke tabellen doen ons natuurlijk heel modern aan maar minder volledige zijn al te vinden in den voorlooper van „Svenska Fjärilar”, Chr. Aurivillius’ „Nordens Fjärilar” (1888—1891)!

De tekst van het systematische gedeelte is uitstekend verzorgd, al valt het wel op dat hij van twee verschillende auteurs afkomstig is. Die van Nordström is zonder twijfel uitvoeriger. Overal is te bemerken, dat de schrijvers goed op de hoogte waren van de literatuur en er dan ook in ruime mate gebruik van gemaakt hebben.

Niet het minst aantrekkelijke deel van het werk vormen de 50 gekleurde platen van D. Ljungdahl, waarop de meeste Zweedsche vlinders en een aantal rupsen op meesterlijke wijze afgebeeld zijn, zooals we ze bijvoorbeeld ook kennen van Culot, Brants, de eerste deelen van Sepp, Millière en Frohawk. Van bijzondere waarde is, dat alle afbeeldingen naar Zweedsche exemplaren vervaardigd zijn, zoodat ze voor vergelijkende studie van geografische vormen van groote beteekenis zijn. Het is te hopen, dat dit ideaal ook voor ons land eens te bereiken zal zijn: een Nederlandsch vlinderwerk met afbeeldingen van vlinders, vervaardigd naar in ons land gevangen exemplaren. Maar dat zal voorloopig wel een utopie blijven!

„Svenska Fjärilar” kan niet anders dan warm aanbevolen worden. De prijs is ongeveer 50 gulden, al zal bestelling op het oogenblik wel onmogelijk zijn wegens de clearing-voorschriften. De taal valt bij het gebruik erg mee, daar de woordenschat uit den aard der zaak vrij beperkt is.

Amsterdam, 1943.

B. J. LEMPKE.

Onderscheiding en verbreiding van *Phytocoris varipes* Boh. en *Ph. insignis* Reut.

E. Wagner publiceerde in „Bombus, Faunistische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland und der Nordmark Nr. 18. Hamburg, Juli 1941 blz. 71”, over „*Phytocoris insignis* Reut. — eine für Deutschland neue *Phytocoris*art aus Nordwestdeutschland.”

Naar aanleiding van deze publicatie verzocht Dr. Reclaire mij dit onderzoek ook voor de Hollandsche fauna te willen doen, hetgeen ik met zeer veel genoegen gedaan heb en waarvan ik het resultaat hieronder mededeel. De verschillenmerken die Wagner aangeeft, zijn als volgt:

De ♂♂ zijn gemakkelijk van elkaar te onderscheiden door de verschillen der voortzetting aan den voorrand der geslachtsopening. Deze is n.l. bij *varipes* Boh. een eenvoudige korte punt, terwijl die bij *insignis* Reut. uitloopt in twee lange, krachtige, divergeerende punten.

De algemeene habitusverschillen, waardoor ook speciaal de ♀♀ van elkaar te onderscheiden zijn, zijn als volgt: bij *Ph. insignis* Reut. is de schedel smaller (ik merkte op dat ook de kop korter toegespitst is), het 1e sprietlid korter, het geheele dier kleiner en donkerder, meer rood gekleurd.

Achtereenvolgens onderzocht ik de collecties van Dr. Reclaire, Dr. MacGil-

¹⁾ N. J. Kusnezov, Faune de la Russie et des pays limitrophes, Insectes, Lépidoptères. Vol. I, livr. 1, p. I—CCCXXXVI, fig. 1—204, 1915.

lavry, het Leidsche Museum van Natuurlijke Historie, (waarin opgenomen de coll. Snellen van Vollenhoven, Fokker en Dr. Blöte) en van het Zoölogisch Museum van Amsterdam.

Hierbij breng ik gaarne hartelijk dank aan Dr. Reclaire, Dr. Mac Gillavry, Dr. Blöte en Dr. Kabos voor het beschikbaar stellen van het te onderzoeken materiaal.

De volgende vindplaatsen kon ik noteeren:

<i>Phytocoris varipes</i> Boh.	<i>Phytocoris insignis</i> Reut.
Uit de Coll. Reclaire:	Hilversum 9 en 23-8-'25, 16-8-'26,
Vlieland 19-23/8-'29	3-7/8-'29, 24-9-'33, 30-7 en 8-8-'37.
Schin-op-Geul 11-14/9-'30 en 11/9-'36	Stroe 16-7-'39
Garderen 24-7-'36	Soest 16-6-'40
Epen (L.) 12-9-'36	
Eis-Wittem 13-9-'36	
Bemelen 20-9-'37	
Bergen-op-Zoom 24-8-'38	
Woensdrecht 26-8-'38	
Uit de Coll. Mac Gillavry:	
Haamstede 7-'11	Venlo (v. d. Brandt)
Scheveningen 22-7-'10 (de Meijere)	Apeldoorn 7-8-'08
Aerdenhout 7-'14	Deventer 7-'11 (Klaassen)
Wijk a/ Zee 7-'09 en 8-'11	Bussum 25-8-'13
Gronsveld 7-'08 en 11-9-'15	Denekamp 8-'15 (v. d. Wiel)
	Otterloo 8-'17
	Winterswijk 28-7-'24 (Koorneef)
Uit de coll. Leidsch Museum van Nat. Historie:	
Coll. Snellen v. Vollenhoven:	
Plasmolen 6	Plasmolen 8 en 9
	Arnhem (de Rooy)
Coll. Fokker:	
Valkenburg	Velp 14-8-'72
Bergen-op-Zoom	Beek 26-7 (v. Voll.)
Loosduinen	
Haarlem	
Coll. Blöte:	
Oisterwijk 8-'24	Amersfoort 9-'26
Schin-op-Geul 3-9-'24	
Katwijk a/ Zee 8-'24 en 19-7-'25	
Meyendel 10 2-8-'23	
„ 11 11-8-'25	
„ 4 20-9-'25	
Uit de Coll. Zoöl. Museum:	
Coll. v. d. Wiel:	
Wassenaar 25-7-'20	
Zandvoort 5-8-'30	
de Koog, Texel 29-7-'33	
Uit mijn eigen collectie:	
Arcen (L.) 5-8-'41	Broekhuizen (L.) 4-8-'41

Als we de verbreiding der beide soorten naar aanleiding van bovenstaande gegevens bezien dan komen we tot de volgende voorloopige conclusies: voor *Ph. varipes* Boh. vinden we geheel Z. Limburg, Brabant en het geheele duingebied, inclusief de waddeneilanden.

Voor *Ph. insignis* Reut. krijgen we Limburg ten Noorden van Venlo, de Achterhoek, Twente, de Veluwe en het Gooi. Dit dier schijnt dus in de duinstreek te ontbreken.

Zooals in vele andere gevallen zijn geen opgaven uit Groningen, Friesland en Drenthe bekend; er is over het algemeen in deze provincies nog veel te weinig gezocht. Ik zou het zeer op prijs stellen ook hier eens opgaven van te krijgen.

Over het voorkomen van „*Ph. varipes* Boh.” worden in de literatuur allerlei lage planten opgegeven, ook heide maar ook wel eens loofboomen en coniferen.

Van *Ph. insignis* Reut. geeft Wagner speciaal heidegebieden aan. Zelf vond ik de laatste soort op St. Janskruid in vochtige boschrijke omgeving. Van speciale verschillen in plantenassociaties is nog niet voldoende bekend. Er ligt hier dus nog een belangrijk terrein braak.

W. H. GRAVESTEN.